

Vleermuizen in de Stad

**Een nachtelijk avontuur tussen beton en
bomen**

INHOUDSOPGAVEN

1. Inleiding: Vleermuizen als Stadsbewoners
2. De Biologie van de Vleermuis
3. Vleermuissoorten in de Stad
4. Leefgebieden en Verstopplekken
5. Voedsel en Jachtgedrag
6. Vleermuizen en de Mens
7. Bedreigingen en Bescherming
8. Vleermuisonderzoek in de Stad
9. Vleermuisvriendelijke Stadsplanning
10. Vleermuizen Observeren: Praktische Tips
11. Toekomst van Vleermuizen in de Stad
12. Bijlagen
13. Bronnen en Verdere Leestips
14. Dankwoord
15. Register

Inleiding: Vleermuizen als Stadsbewoners

Als de schemering invalt en de meeste mensen zich naar binnen begeven, begint voor de vleermuis het leven pas echt. Waar velen bij het woord ‘vleermuis’ denken aan donkere bossen en afgelegen grotten, speelt zich juist in het hart van onze steden een fascinerend verhaal af. Vleermuizen zijn verrassend goed aangepast aan het leven tussen bakstenen, glas en asfalt. Ze fladderen geluidloos door de nachtelijke lucht, langs hoge flats en oude kerktorens, op zoek naar voedsel en beschutting. Onze steden, met hun bijzondere combinatie van menselijke activiteit en onverwachte groene oases, vormen een unieke habitat voor deze geheimzinnige nachtdieren.

Vleermuizen behoren tot de meest succesvolle zoogdieren in stedelijke gebieden. Hun vermogen om zich aan te passen aan veranderende omgevingen en hun gespecialiseerde jachttechnieken maken hen tot echte overlevers. In Nederland en België zijn er verschillende soorten vleermuizen die de stad als hun thuis beschouwen. Sommige soorten zoeken de rust op van oude bomen in parken, terwijl andere juist profiteren van de warmte van spouwmuren, zolders en kelders in onze huizen en gebouwen.

De aanwezigheid van vleermuizen in steden is niet alleen een biologisch wonder; het vertelt ook iets over de gezondheid en diversiteit van onze stedelijke ecosystemen. Waar vleermuizen zich vestigen, is vaak voldoende voedsel en beschutting te vinden. Ze spelen bovendien een belangrijke rol in het onder controle houden van

insectenpopulaties, wat direct invloed heeft op het leefmilieu van de mens. Hun nachtelijke leven en discrete gewoontes zorgen er echter voor dat veel stadsbewoners nauwelijks beseffen dat ze hun woning, kantoor of favoriete stadspark delen met deze bijzondere dieren.

Toch zijn er uitdagingen. Het stadsleven biedt kansen, maar brengt ook bedreigingen met zich mee. Lichtvervuiling, verstedelijking en afnemende groene ruimtes zetten vleermuizen soms flink onder druk. Gelukkig groeit het besef dat deze dieren bescherming en waardering verdienen. Steeds meer steden nemen maatregelen om vleermuizen een plek te geven, van vleermuiskasten aan gevels tot het behoud van oude bomenrijen en groene zones.

Dit boek neemt je mee op een ontdekkingsstocht langs de onbekende kanten van het stadsleven van vleermuizen. We duiken in hun biologie, onderzoeken welke soorten de stad hun thuis noemen, en maken kennis met hun leefgebieden, voedselvoorkeuren en de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd. Zo leer je niet alleen waarom vleermuizen onmisbaar zijn voor een gezonde stad, maar ook hoe je zelf kunt bijdragen aan hun bescherming en behoud. Zet je schrap voor een reis door de nacht, midden in de stad, waar het leven van de vleermuis zich in stilte en duisternis voltrekt.

De Biologie van de Vleermuis

Om het leven van vleermuizen in de stad te begrijpen, is het belangrijk eerst te kijken naar hun unieke biologische eigenschappen. Vleermuizen vormen de orde van de Chiroptera, wat letterlijk ‘handvleugeligen’ betekent. Ze zijn de enige zoogdieren ter wereld die echt kunnen vliegen. Hun vleugels zijn opgebouwd uit een dunne, flexibele huid, gespannen over sterk verlengde vingers. Dit slimme ontwerp stelt vleermuizen in staat om behendig te manoeuvreren, zelfs door dichtbebouwde stedelijke omgevingen.

Het lichaam van de vleermuis is licht en gestroomlijnd. De meeste soorten die in Nederland en België voorkomen, zijn relatief klein: hun lichaam is vaak niet groter dan een muis, terwijl de vleugelspanwijdte kan variëren van twintig tot veertig centimeter, afhankelijk van de soort. Vleermuizen hebben scherpe klauwtjes aan hun achterpoten waarmee ze zich kunnen vastgrijpen aan muren, bomen en andere structuren. Hun vacht is meestal zacht en varieert in kleur van bruin tot grijs, wat helpt bij camouflage in hun leefomgeving.

Een van de meest fascinerende aspecten van vleermuizen is hun vermogen tot echolocatie. In het donker gebruiken vleermuizen ultrasone geluiden om hun omgeving te ‘zien’. Ze produceren korte, hoge piepjes via hun mond of neus, die weerkaatsen op objecten in de omgeving. Door de echo’s op te vangen met hun gevoelige oren, kunnen vleermuizen met grote precisie obstakels ontwijken en insecten lokaliseren, zelfs in totale duisternis. Elke soort gebruikt zijn eigen frequenties en patronen, wat niet alleen

helpt bij jagen, maar ook bij het herkennen van soortgenoten.

Naast hun gespecialiseerde zintuigen beschikken vleermuizen over een opmerkelijk metabolisme. Tijdens het actieve seizoen hebben ze een hoge energiebehoefte, vooral omdat vliegen veel energie kost. Vleermuizen eten dan ook grote hoeveelheden insecten: een enkele vleermuis kan in één nacht honderden muggen en motten verorberen. In koudere maanden, wanneer voedsel schaars is, gaan de meeste soorten in winterslaap. Hun lichaamstemperatuur daalt sterk, het hartritme vertraagt, en ze leven wekenlang op hun vetreserves. Dit stelt ze in staat te overleven in een omgeving waar insecten slechts een deel van het jaar beschikbaar zijn.

Voortplanting bij vleermuizen kent bijzondere kenmerken. De meeste Europese soorten paren in de herfst, maar de bevruchting vindt meestal pas in het voorjaar plaats. Het vrouwtje slaat het sperma op tot de omstandigheden gunstig zijn voor de ontwikkeling van het jong. Na een draagtijd van enkele weken wordt er doorgaans één jong geboren, soms twee. De jongen zijn hulpeloos en naakt, en worden gevoed met moedermelk tot ze na enkele weken hun eerste vlucht kunnen maken. Kolonies van vrouwtjes zoeken in het voorjaar en de zomer samen beschutte plekken op, bijvoorbeeld in spouwmuren of achter dakpannen, om hun jongen groot te brengen.

Vleermuizen hebben een relatief lang leven voor hun formaat. Sommige soorten kunnen meer dan twintig jaar oud worden, wat uitzonderlijk is voor kleine zoogdieren. Dit is mede mogelijk doordat vleermuizen weinig natuurlijke vijanden hebben, zeker in de stad, en dankzij hun nachtelijke levenswijze. Toch zijn ze gevoelig voor